

Kerstvoorstellingen in en op gebouwen in Nederland

Deel 8 Zuid Holland

Stichting
tot behoud van erfgoed rond kerst
Nederland

Voorwoord

In Nederland is er een schat aan kerstvoorstellingen in en op gebouwen te vinden. Niet alleen kerstgroepen maar o.a. ook: glas in lood ramen, plafondschilderingen, doopvonten, altaarstukken en gevelstenen met kerstvoorstellingen. Het leek ons een goed idee om deze gegevens en afbeeldingen eens te verzamelen en in 11 boeken onder te brengen elke provincie één.

Veel beeldmateriaal hebben wij uit de kerstkaarten verzameling, die Chris Janssen aan onze Stichting tot behoud van erfgoed rond kerst - Nederland heeft geschonken en de verkregen informatie n.a.v. een brief van Piet Wijnker aan de parochies van het Bisdom Haarlem in november 1995.

Ook mochten wij van de foto's op de website www.kerkfotografie.nl gebruik maken. Op deze website staan heel veel prachtige foto's, van kerken in Nederland, gemaakt door Diana Nieuwold.

Daarnaast is er ook veel informatie op het internet gevonden, zoals op de website www.verhaleninglasinlood.nl en <https://www.glasmalerei-ev.de/index.html> met enorm veel informatie over glas in loodramen van kerken in Limburg.

Probleem is wel, dat er in deze tijd veel, met name kerken, verdwijnen. Blijft het gebouw staan en krijgt het een andere functie, dan is de kans groot dat de vaste onderdelen bewaard blijven.

De losse stukken, zoals kerstgroepen vinden, mogelijk, hun weg naar andere kerken, musea of instellingen.

Wordt het gebouw afgebroken, dan gaan de vaste onderdelen zo goed als zeker verloren.

Ook kan het zijn, dat genoemde gebouwen inmiddels al zijn afgebroken, of een andere bestemming hebben gekregen.

Van een aantal gebouwen hebben wij naast de afbeelding geen gegevens. Mocht u die hebben dan houden wij ons aanbevolen.

Staat de kerstvoorstelling in of op uw gebouw er nog niet in, stuur dan een foto en zoveel mogelijk informatie naar: **info@stichtingerfgoedrondkerst.nl**

Alle boekwerken zijn dus onderhevig aan wijzigingen en aanvullingen die wij ontvangen.

Peter Diemer

Stichting tot behoud van erfgoed rond kerst Nederland

Deel 8 : Zuid Holland

Revisie: 2025-06-01

Zuid-Holland

Plaats	Gebouw	Pagina
Delft (ZH)	H.H. Nicolaas en gezellenkerk	4
Delft (ZH)	Maria van Jessekerk	5
Delft (ZH)	Maria en Ursulakerk	7
Delft (ZH)	Oude kerk	10
Den Haag (ZH)	H. Paschalis Baylon	11
Den Haag (ZH)	Willibrorduskapel	12
Den Haag (ZH)	St. Jacobskerk of Grote Kerk	13
Den Haag (ZH)	St. Jacobus de Meerdere kerk	14
Dordrecht (ZH)	H.H. Antonius en Bonifatius kerk	20
Dordrecht (ZH)	Grote- of Onze Lieve Vrouwekerk	21
Gorinchem (ZH)	Gasthuisstraat 25	23
Gouda (ZH)	St. Janskerk	24
Gouda (ZH)	Johannes de Doper	29
Haastrecht (ZH)	St. Barnabas kerk	31
Haastrecht (ZH)	St. Gabriëlklooster v.d. Passionisten	32
Katwijk (ZH)	H. Johannes de Doper	35
Kralingen - Crooswijk (ZH)	Voormalige Verlosserkerk	36
Leiden (ZH)	St. Annahofje	37
Naaldwijk (ZH)	H. Adrianus	38
Noorden (ZH)	Martinuskerk	39
Noordwijk (ZH)	St. Jeroen	40
Nootdorp (ZH)	H. Bartholomeuskerk	41
Oud-Ade (ZH)	St. Bavokerk	43
Pijnacker (ZH)	H. Johannes de Doper Parochie	44
Rijswijk (ZH)	H. Bonifatiuskerk	45
Rijswijk (ZH)	H. Vincentius a Paulo kerk	46
Rotterdam (ZH)	H.H. Laurentius & Elisabeth Kathedr.	47
Rotterdam (ZH)	Oude of Pelgrimsvaderskerk	49
Scheveningen (ZH)	H. Antonius Abt Kerk	50
Voorhout (ZH)	H. Bartholomeuskerk	51
Voorschoten (ZH)	H. Laurentius en Moeder Gods kerk	53

Waar: **Delft (ZH)**, H.H. Nicolaas en gezellenkerk

Wat: Reliëf

Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal:

Voorstelling:

- Aanbidding door de Driekoningen

Foto:

Waar: **Delft (ZH)**, Maria van Jessekerk

Wat: Maria altaar

Wie:

Wanneer:

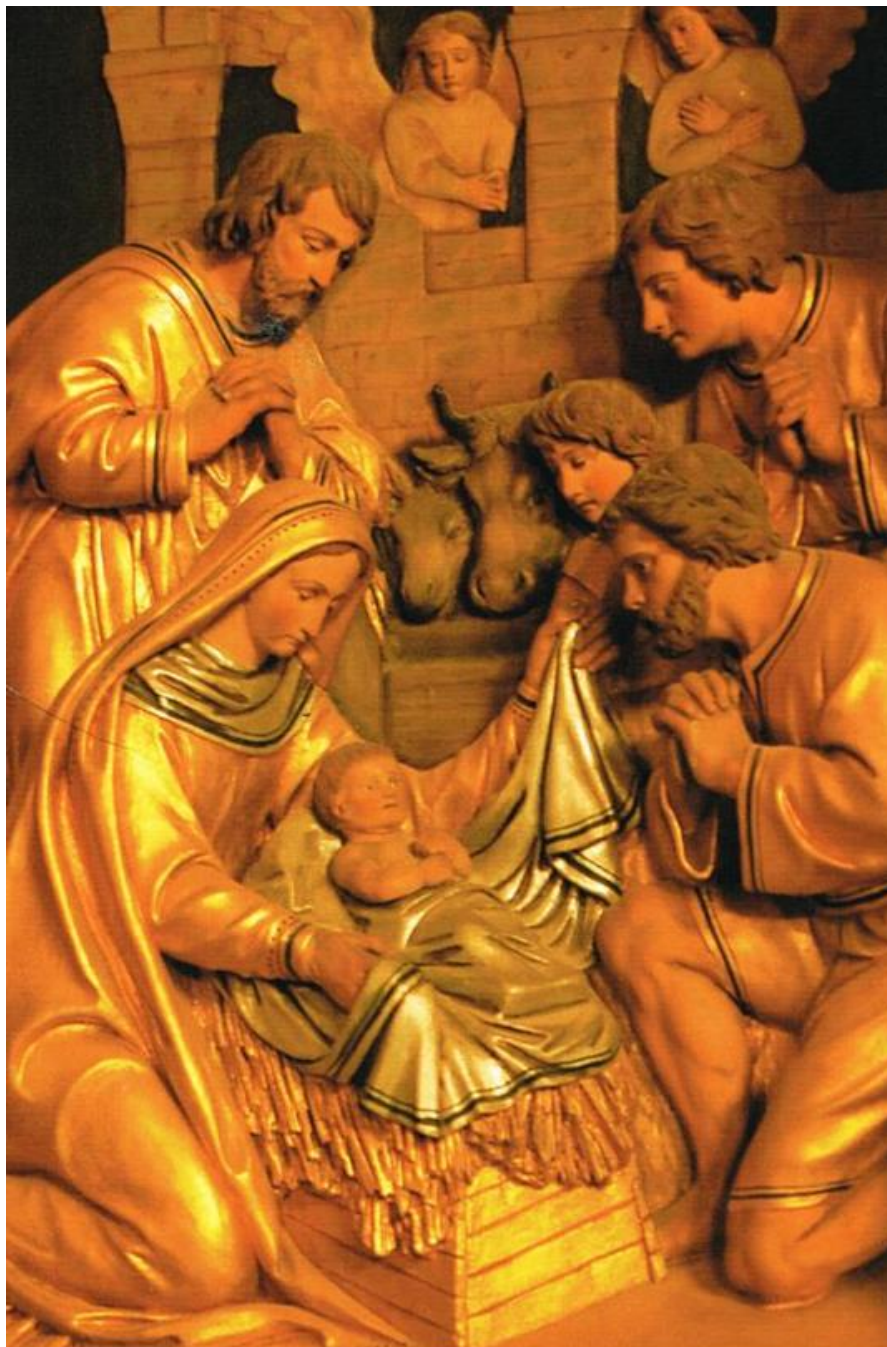
Afmetingen:

Materiaal: Hout, gepolychromeerd

Voorstelling:

- Aanbidding door de Herders

Foto: Stef Breukel.

Waar: **Delft (ZH)**, Maria van Jessekerk
Wat: Schilderij
Wie: Antoon van IJsendijck (1801-1875)
Wanneer:
Afmetingen
Materiaal:

- Aanbidding door de Herders

Foto: Stef Breukel

Waar: **Delft (ZH)**, Maria van Jessekerk

Wat: Ramen

Wie:

Wanneer:

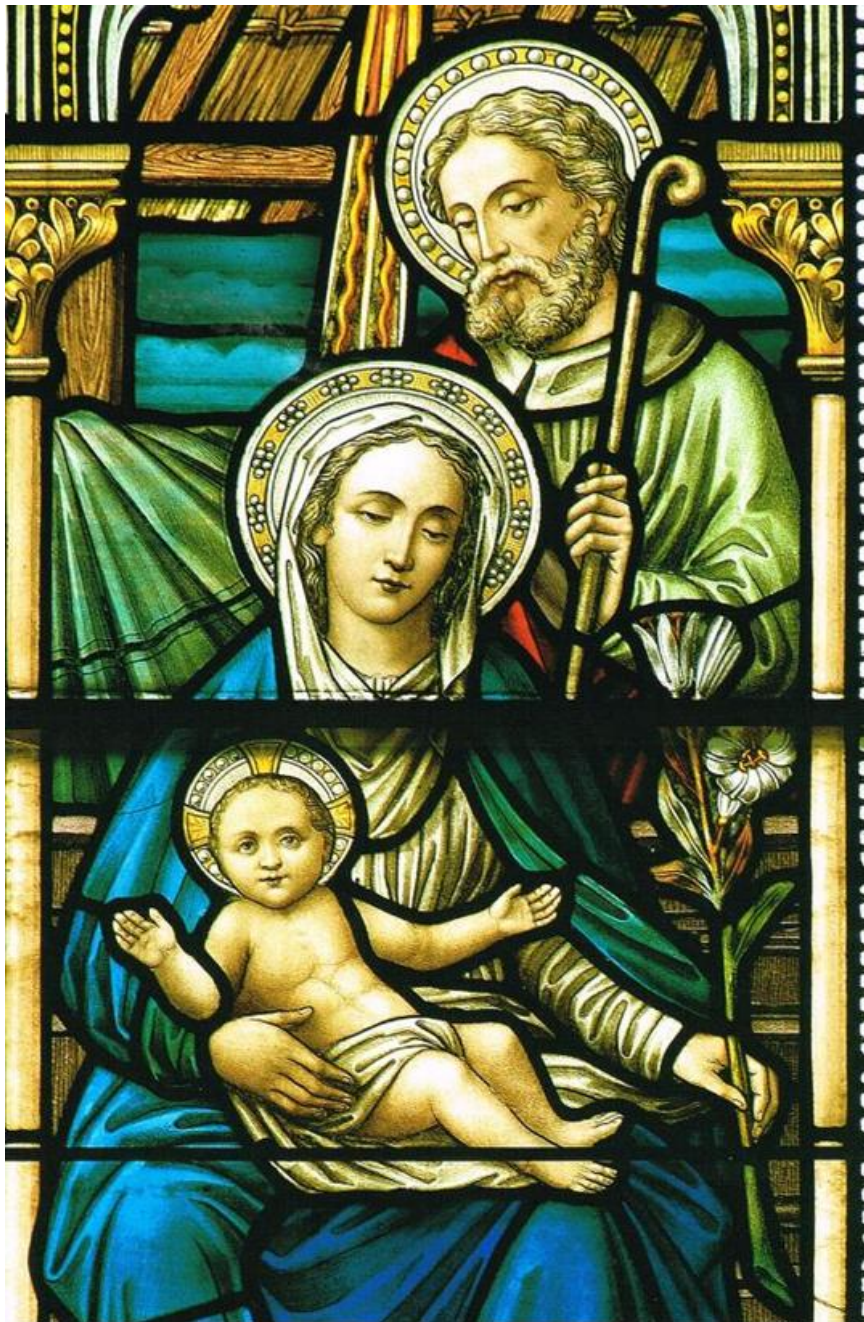
Afmetingen:

Materiaal: Glas in lood

Voorstelling:

- Heilige Familie
- Aanbidding door de Driekoningen

Foto's: Stef Breukel.

Waar: **Delft (ZH)**, Maria en Ursulakerk

Wat:

Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal:

Voorstelling:

- Opdracht in de tempel

Foto: www.kerkfotografie.nl

Waar: **Delft (ZH)**, Oude kerk

Wat: Detail koorraam

Wie: Joep Nicolaas

Wanneer:

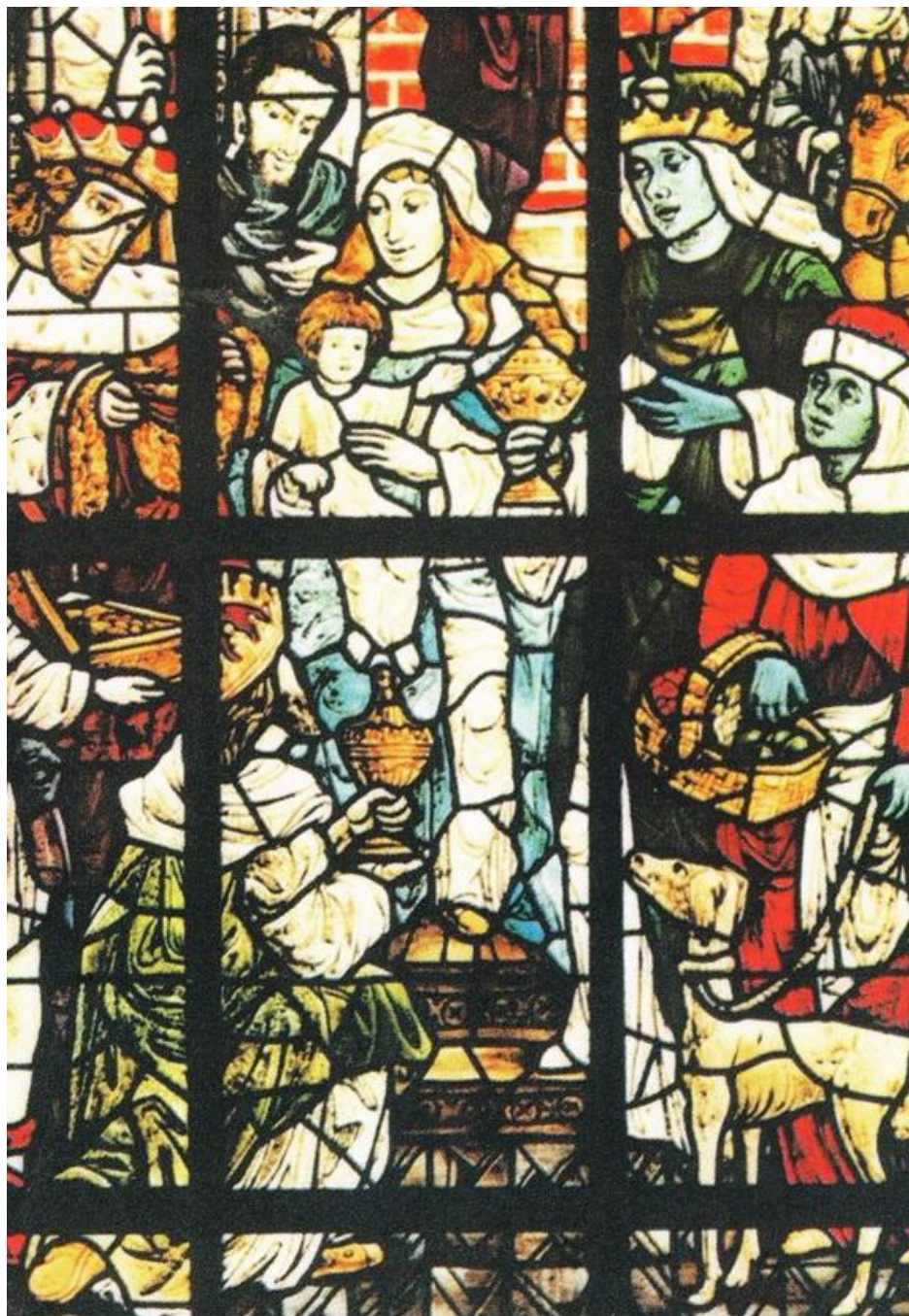
Afmetingen:

Materiaal: Glas in lood

Voorstelling:

- Aanbidding door de Driekoningen

Foto:

Waar: **Den Haag (ZH)**, H. Paschalis Baylon

Wat: Maria altaar

Wie: Jan Eloy en Leo Brom

Wanneer: 1924

Afmetingen:

Materiaal:

Voorstelling:

- Annunciatie

Foto: Henk Stam Rijswijk.

Waar: **Den Haag (ZH)**, Willibrorduskapel

Wat: Details Hoofdaltaar

Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal: Hout gepolychromeerd

Voorstelling:

- Annunciatie
- Visitatie

Foto's: Wikipedia

Waar: **Den Haag (ZH)**, St. Jacobskerk of Grote kerk

Wat: Raam

Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal: Glas in lood

Voorstelling:

- **Annunciatie**

Foto:

Waar: **Den Haag (ZH)**, St. Jacobuskerk of Grote Kerk
Wat: Raam
Wie:
Wanneer:
Afmetingen:
Materiaal: Glas in lood

- Aanbidding door de Herders en Driekoningen

Foto: www.kerkfotografie.nl

Waar: **Den Haag (ZH)**, St. Jacobus de Meerdere kerk

Wat: Schilderij

Wie: Abraham Bloemaert (1564-1651)

Wanneer: 1623

Afmetingen: 216 x 172

Materiaal:

Voorstelling:

- De aanbidding door de Herders

Foto:

Waar: **Den Haag (ZH)**, St. Jacobus de Meerderekerk

Wat: Maria altaar

Wie:

Wanneer: 1878

Afmetingen:

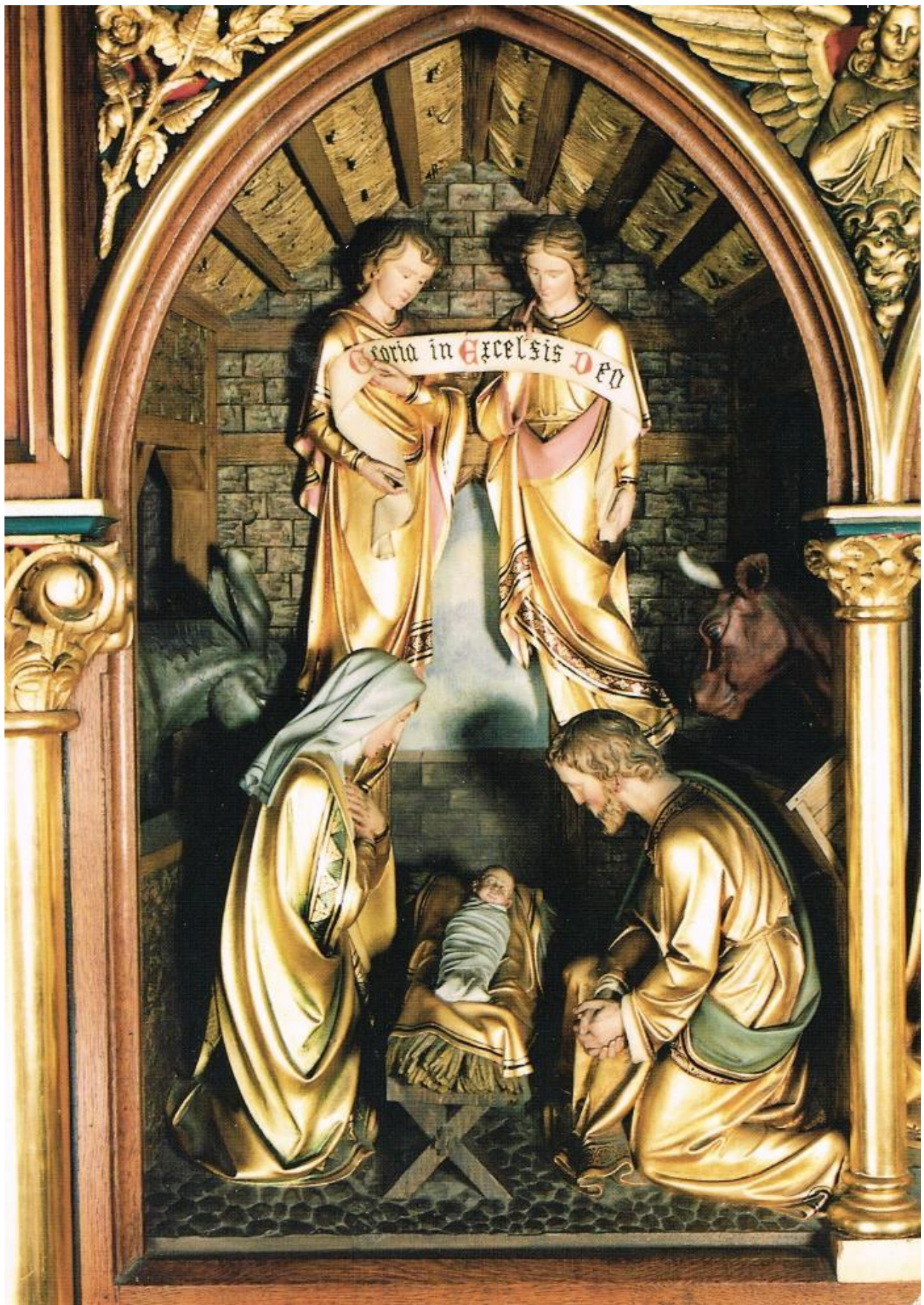
Materiaal:

Voorstelling:

- Annunciatie
- Geboorte van Jezus
- Aanbidding door de Driekoningen
- Maria lichtmis, opdracht in de tempel

Foto's: Dienst Stadsontwikkeling-Grondzaken 's-Gravenhage

Waar: **Dordrecht (ZH)**, H.H. Antonius en Bonifatius kerk

Wat: Schilderij

Wie: Abraham Bloemaert (1564-1651)

Wanneer:

Afmetingen: 95 x 121,5 cm.

Materiaal:

Voorstelling:

- Geboorte

Foto:

Waar: **Dordrecht (ZH)**, Grote- of O.L. Vrouwekerk

Wat: Plafond rozetten

Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal: Hout, gepolychromeerd

- Visitatie
- De geboorte, de kribbe en het Kindje zijn in 1906 bijgemaakt.

Foto's:

Waar: **Dordrecht (ZH)**, Grote- of O.L. Vrouwekerk

Wat: Detail levensraam

Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal: Glas in lood

Voorstelling:

- Aanbidding door de Herders

Foto: Marjan van de Pol

Waar: **Gorichem (ZH)**, Gasthuisstraat 25

Wat: Gevelsteen

Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal: Steen

Voorstelling:

- Aanbidding door de Herders

Foto: Gevelstenen in Nederland, Gertrudis A.M. Offenbergh. Uitgegeven door Waanders in 1986, ISBN 90666300655 of Bijbel in steen, vroomheid aan Nederlandse gevels door Herman Souer. Uitgegeven door NBG-Heerenveen in 2008, ISBN 9789089120083.

Deze gevelsteen is te vinden in de Gasthuisstraat 25 te Gorinchem. Het Kerstgebeuren is bij velen een geliefd onderwerp geweest voor de keuze van hun gevelsteen. Het thema is te vinden in de muren van Herbergen, Pensions en Kindertehuizen. Maar ook in de gevel van mensen, die anderen wilden laten zien dat de geboorte van Jezus voor hun gezin belangrijk was.

De bijbehorende tekst bij deze gevelsteen Lucas 2: 5-11

In Bethlehem liet Josef zich inschrijven met Maria zijn vrouw, die in verwachting was. Toen ze daar waren, was het tijd dat het kind geboren moest worden. Maria bracht een zoon ter wereld, haar eerste. Ze wikkelde hem in doeken en legde hem in een voederbak, want er was in de herberg geen plaats voor hen. In de omgeving daar waren herders, die buiten de nacht doorbrachten om de wacht te houden bij hun kudde. Opeens stond er een engel van de Heer voor hen en de glorie van de Heer omstraalde hen. Ze werden verschrikkelijk bang, maar de engel zei: 'Wees niet bang! Want luister, ik breng u een blijde tijding, die voor het hele volk bestemd is. Vandaag is in de stad van David uw redder geboren: Christus, de Heer.'

Waar: **Gouda (ZH)**, St. Janskerk
Wat: Ramen
Wie: Daniël Fomberg en Albert Merinck
Wanneer: 1655

Afmetingen:

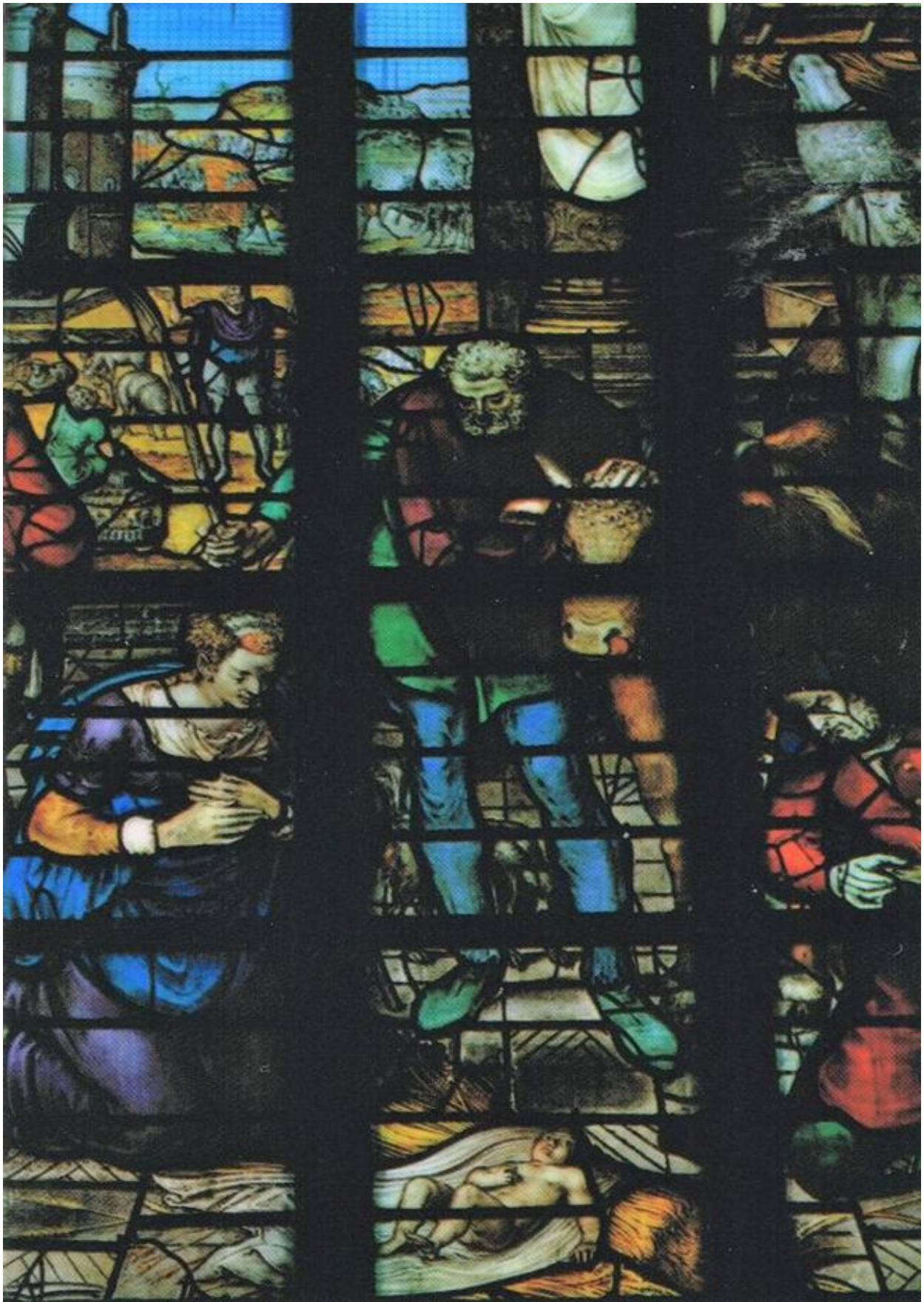
Materiaal: Glas in lood

Voorstelling:

- Annunciatie
- Geboorte - detail uit glas

Foto's:

Waar: **Gouda (ZH)**, St. Janskerk

Wat: Altaarstuk

Wie: Michiel Claesz

Wanneer: 1573

Afmetingen:

Materiaal: Hout, beschilderd

Voorstelling:

- Leven van Jozef (zie tekst)

Foto's: <https://www.paulverheijen.nl/claesz-jozef-altaarstuk.php>

Eén geheel?

De timmerlieden in Gouda hebben in de 16e eeuw hun eigen gilde en een eigen verzamelplek: hun altaar in de Sint-Janskerk. Patroonheilige van de timmerlieden is Jozef en dit altaarstuk, gemaakt in opdracht van het gilde, is geheel aan hem gewijd. Terwijl Jozef vaak wordt afgebeeld als oude man, wordt hij op alle panelen neergezet in de kracht van zijn leven.

Het is niet helemaal zeker of deze panelen bij elkaar horen. Wel is duidelijk dat ze thematisch een geheel vormen, maar in schilderstijl en ook qua afmetingen verschillen ze van elkaar. Michiel Claesz. wordt gezien als de maker van het middenpaneel. De zijpanelen zijn mogelijk van een andere, nog onbekende schilder. Het kan ook zijn dat de zijluiken later aan het middenpaneel zijn toegevoegd. Het altaarstuk is speciaal gemaakt voor de katholieke Sint-Janskerk en toen deze in 1573 overging in protestantse handen, is dit altaarstuk uit de kerk gehaald en eeuwenlang bewaard in het Weeshuis. Pas in 1872 werd het opnieuw getoond bij het zeshonderdjarig bestaan van de stad Gouda.

Middenpaneel

Het middelste paneel toont de Vlucht naar Egypte. We kijken naar een wijd heuvelig landschap waarin links op de achtergrond een ruïne van een ronde tempel staat, terwijl zich meer naar voren een standbeeld van een naakte man op een voetstuk bevindt. Tegen het standbeeld liggen enige fragmenten van heidense kunst (o.a. Corinthisch kapiteel). Op de voorgrond rijdt Maria op de ezel, het kind zogend. Jozef leidt de ezel en links slaat een zaaier de voorbijgangers gade. De jonge Jozef met een zaag over zijn schouder, beschermt zijn vrouw en zoon tijdens hun avontuurlijke tocht naar Egypte. De zaaierende man verbeeldt het nieuwe leven. Naast hem zien we een lelie, een bekende Maria-bloem. Op de achtergrond zijn de moordende soldaten van Herodes zichtbaar. Het landschap en de gebouwen zijn geïnspireerd op het oude Rome.

Zijpanelen

Dichtgeklapt verbeelden de zijpanelen de verloving van Maria. Zo gesloten ziet het altaar er ook meestal uit, want alleen bij bijzondere religieuze gelegenheden werd het geopend. Jozef is een knappe, jonge man: een begerenswaardige partij dus. Achter hem staan zijn rivalen, die ook een oogje hebben op de mooie Maria. De hogepriester brengt de handen van Maria en Jozef bij elkaar. Opvallend is dat hij geen priesterkleding draagt. Claesz. maakt een soort bisschop van hem en brengt zo het hele tafereel naar zijn eigen tijd van midden 16e eeuw. Achter de zwangere Maria staan vrouwen van wie er een ook zwanger is. Waarschijnlijk moet dit Maria's bloedverwante Elisabet voorstellen, die over enkele maanden Johannes de Doper zal baren. In geopende toestand zien we op de zijluiken de aanbidding van de herders (linker paneel) en van de drie koningen (rechter paneel).

Predella

De predella, het voetstuk van een altaarstuk, is vaak voorzien van kleine taferelen die te maken hebben met het hoofdonderwerp. In dit geval betreft dit het beroep van Jozef. Van links naar rechts zijn de vier ambachten van het timmerliedengilde anno 1560 te zien: de scheepstimmerman, de timmerman, de schrijnwerker en de stoelendraaier.

Zier ook : <https://www.paulverheijen.nl/claesz-jozef-altaarstuk.php>

Waar: **Gouda (ZH)**, Johannes de Doper
Wat: Hoofdaltaar
Wie: Verzijl Jan Franszoon
Wanneer: 1646
Afmetingen:
Materiaal:

- Aanbidding door de Driekoningen

Foto: www.kerkfotografie.nl

Waar: **Gouda (ZH)**, Johannes de Doper
Wat: Schilderij naast het orgel
Wie: Verzijl Jan Franszoon
Wanneer: ca.1640
Afmetingen: 239 x 188 cm
Materiaal:
Voorstelling:
- Aanbidding door de herders

Foto:

Waar: **Haastrecht (ZH)**, St. Barnabas kerk
Wat: Kerstgroep
Wie:
Wanneer:
Afmetingen:
Materiaal: Gips

Foto: C.P. Mook

Waar: **Haastrecht (ZH)**, St. Gabriëlklooster van de Passionisten
Wat: Kerstgroep
Wie: Pater Hugo Reijnders
Wanneer:
Afmetingen: 46 cm
Materiaal:
Klooster is in 2022 gesloten

Foto: J van Hulst

Waar: **Haastrecht (ZH)**, St. Gabriëlklooster van de Passionisten
Wat: Kerstgroep
Wie:
Wanneer:
Afmetingen:
Materiaal:
Klooster is in 2022 gesloten

Foto: J van Hulst

Waar: **Haastrecht (ZH)**, St. Gabriëlklooster van de Passionisten

Wat: Schilderij

Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal:

Voorstelling:

- Annunciatie

Klooster is in 2022 gesloten

Foto:

Waar: **Katwijk (ZH)**, H. Johannes de Doper
Wat: Kerstgroep
Wie:
Wanneer:
Afmetingen:
Materiaal: Gips

Foto's:

Waar: **Kralingen-Crooswijk (ZH)**, (Voormalige) Verlosserkerk
Wat: Kerstgroep
Wie:
Wanneer: voor 1978
Afmetingen: ca. 90 / 100 cm.
Materiaal: Gips , gepolychromeerd

Foto: Archief Verlosserkerk

Deze kerstgroep stond in de, in 1978 afgebroken, Verlosserkerk / RK-e kerk van de Allerheiligste Verlosser van de paters "redemptoristen" aan de Goudse Rijweg in Kralingen - Crooswijk (Rotterdam).

Heeft u meer informatie over deze groep laat het ons weten.

Waar: **Leiden (ZH)**, St. Annahofje
Wat: Drieluik in kapel
Wie:
Wanneer:
Afmetingen:
Materiaal:
Voorstelling:
- Aanbidding door de Driekoningen
Foto:

Waar: **Naaldwijk (ZH)**, H. Adrianus

Wat: Raam

Wie:

Wanneer:

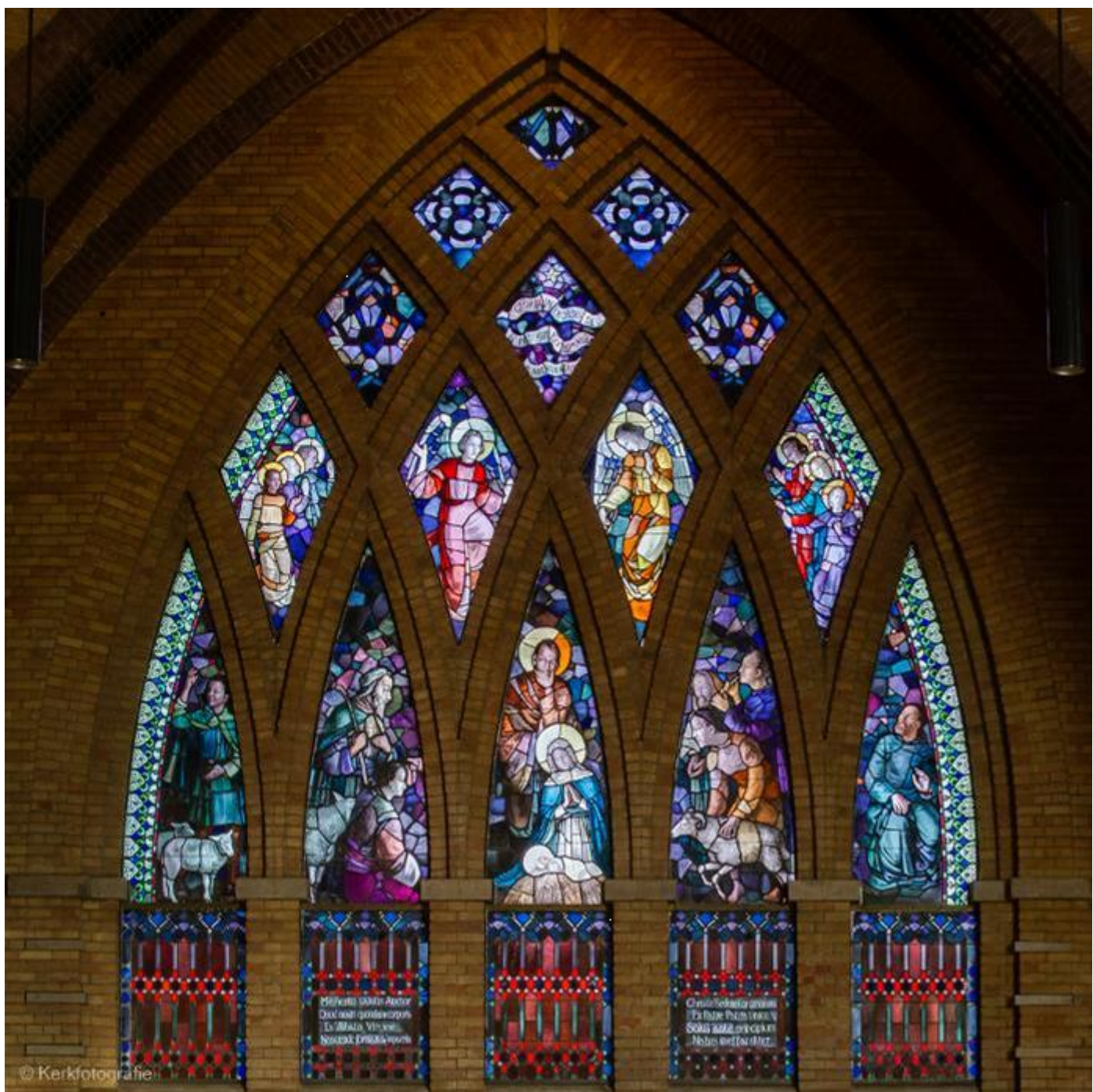
Afmetingen:

Materiaal: Glas in lood

Voorstelling:

- Aanbidding door de Herders

Foto: www.kerkfotografie.nl

Waar: **Noorden (ZH)**, Martinuskerk
Wat: Kerstgroep
Wie: Pierre Cuypers
Wanneer: 2021
Afmetingen: 80/100 cm
Materiaal: Gips gepolichromeerd

Foto's: Richard van Zijl

Waar: **Noordwijk (ZH)**, St. Jeroen

Wat: Fragment Maria altaar

Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal:

Voorstelling:

- Geboorte

Foto:

Waar: **Nootdorp (ZH)**, H. Bartholomeuskerk

Wat: Kerstgroep met stal

Wie:

Wanneer: 2013 (1880-1890)

Afmetingen:

Materiaal: Gips, gepolychomeerd

Foto:

Op zondag 8 december 2013 is in de H. Bartholomeuskerk de nieuwe kerststal in gebruik genomen. De kerststal is gebaseerd op het beeld, dat geschiedkundigen hebben van de stal bij een herberg in het oude Bethlehem. Het centrale deel van de kerststal wordt gevormd door een ruimte onder een trap, die toegang heeft tot de eigenlijke dierverblijven. In het oude Israël bevonden de gastverblijven van de herberggasten zich op de eerste verdieping. Op de begane grond waren de dierverblijven. In zo'n stalruimte vonden Maria en Jozef volgens de evangelist Lucas onderdak: "Ze wikkelden hem in een doek en legden hem in een voederbak, omdat er voor hen geen plaats was in het nachtverblijf van de stad". In de ruimte onder de trap brandt een houtvuurtje en de os houdt met zijn adem het kindje Jezus warm. Een deurtje in de achterwand staat een beetje open en geeft toegang tot de rest van de stal. Toen de engelen aan de herders de geboorte van Jezus hadden bekend gemaakt, zeiden deze volgens Lucas tegen elkaar: "Laten we naar Bethlehem gaan om met eigen ogen te zien wat er gebeurd is. Ze gingen meteen op weg en troffen Maria aan en Jozef en het kind dat in de voederbak lag". Dat moment is weergegeven in de nieuwe kerststal. De gezichten van de vijf herders zijn gericht op de kribbe. De één heeft een verbaasde uitdrukking op zijn gezicht. Twee herders knielen, een ander neemt zijn hoed af en weer een andere herder zet zijn fluit aan de mond. De kerststal toont ook al de drie wijzen. Volgens de evangelist Mattheus was het bezoek aan Jezus een tijdje na zijn geboorte. "Ze gingen het huis binnen en vonden het kind met Maria, zijn moeder". In de nieuwe kerststal zijn de beelden van de drie wijzen ook al geplaatst, omdat ze een belangrijk onderdeel van de kerstgroep vormen en het verhaal van de geboorte van Jezus completeren. Het ontwerp is van Noud Janssen. Drie vrijwilligers (Peter Zweekhorst, Koos Oudshoorn en Han de Bruijn) hebben de kerststal gebouwd. Noud Janssen verzorgde het schilderwerk. De kerststal is opgebouwd in het rechter dwarsschip van de kerk. De stemmige uitlichting is verzorgd door Arjen Straver. De kerstgroep van de H. Bartholomeuskerk bestaat uit 24 beelden. Tijdens het laatste deel van de restauratie van de kerk zijn deze stuk voor stuk gerestaureerd. De beeldengroep dateert uit de periode 1880-1890. Na meer dan 130 jaar gebruik was nagenoeg elk beeld beschadigd, sommigen daarvan ernstig. Het voetstuk en de uitstekende delen bleken kwetsbaar. Vocht was ook een boosdoener. De restauratie is uitgevoerd door Noud Janssen. Alle beelden zijn nu weer als nieuw. In de prachtig uitgevoerde kerststal komen de beelden nog mooier tot hun recht en zijn ze van dichtbij te bewonderen.

Waar: **Oud-Ade (ZH)**, St. Bavokerk

Wat: Schilderij

Wie: Pieter Fransz de Grebber

Wanneer: 1633

Afmetingen: 154,5 x 153,6 cm

Materiaal:

Voorstelling:

- De aanbidding door de Herders

Foto:

Waar: **Pijnacker Gem. Pijnacker-Nootdorp (ZH)**, Parochie Heilige Johannes de Doper

Wat: Kerstgroep met stal

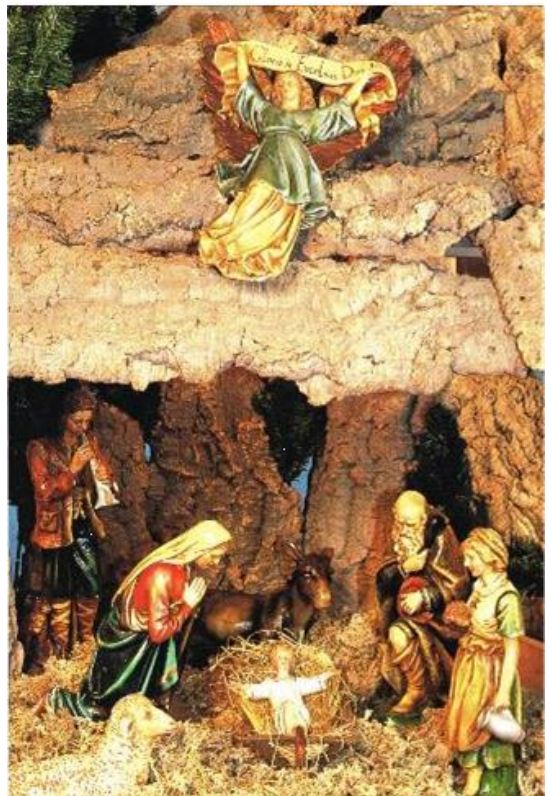
Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal:

Foto's:

Waar: **Rijswijk (ZH)**, H. Bonifatiuskerk
Wat: Hoofdaltaar
Wie: Friedrich Wilhelm Mengelberg
Wanneer: 1907
Afmetingen:
Materiaal:
Voorstelling:
- Detail Geboorte

Foto's: www.kerkfotografie.nl

Waar: **Rijswijk (ZH)**, H. Vincentius a Paulo kerk

Wat: Raam

Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal: Glas in lood

Voorstelling:

- Heilige Familie

Foto:

Waar: **Rotterdam (ZH)**, H.H. Laurentius & Elisabeth Kathedraal

Wat: Schilderingen

Wie: Jan Dunselman

Wanneer: 1915

Afmetingen:

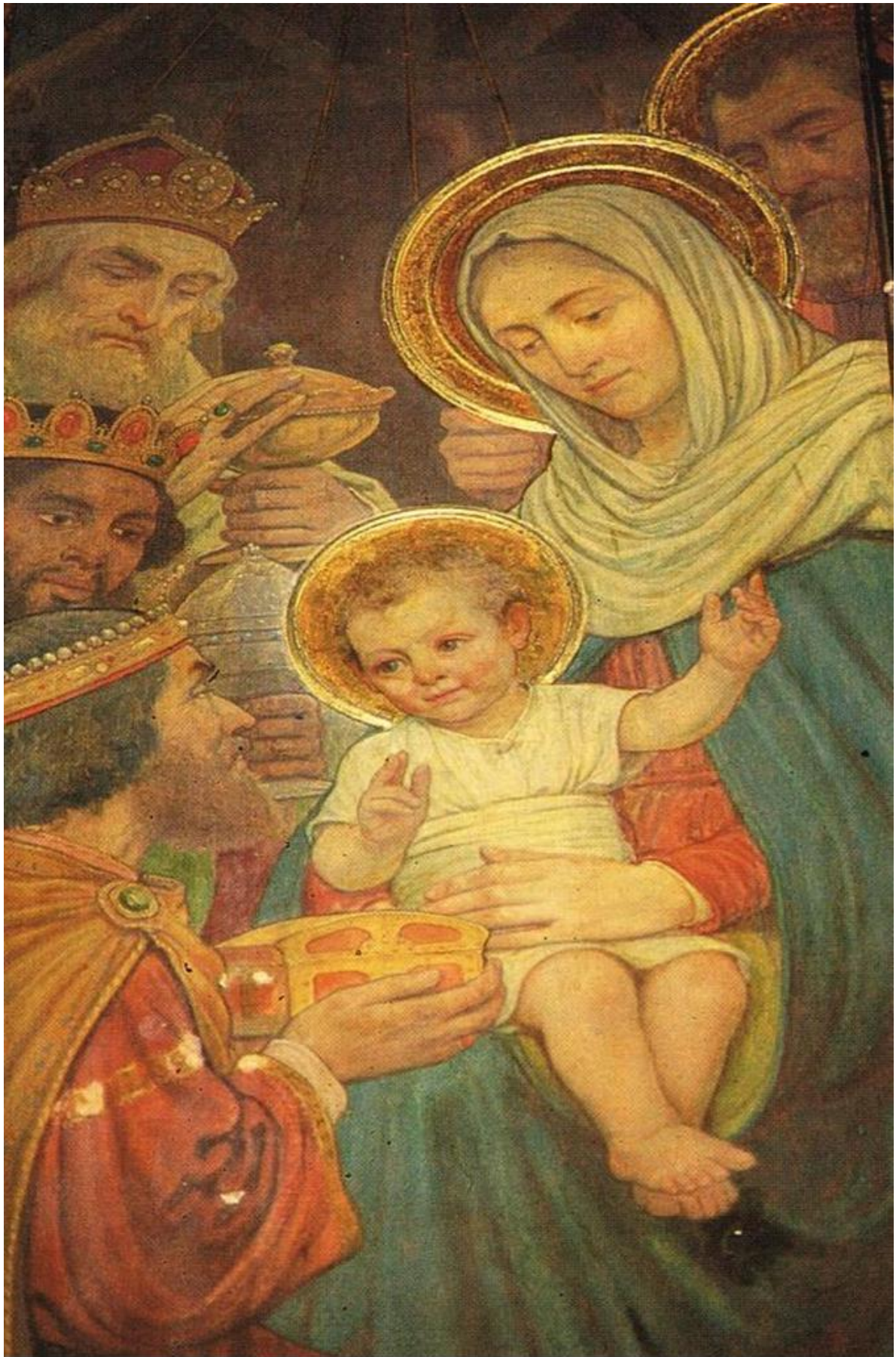
Materiaal:

Voorstelling:

- Geboorte van Jezus
- Aanbidding door de Driekoningen

Foto's: E. Stoopendaal, Roosendaal

Waar: **Rotterdam (ZH)**, Oude of Pelgrimsvaderskerk

Wat: Raam

Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal: Glas in lood.

Voorstelling:

- Aanbidding door de Driekoningen

Foto: www.kerkfotografie.nl

Waar: **Scheveningen (ZH)**, H. Antonius Abt Kerk

Wat:

Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal:

Voorstelling:

- Annunciatie

Foto:

Waar: **Voorhout (ZH)**, H. Bartholomeuskerk
Wat: Kerstgroep met stal
Wie: Gerard Héman (1914-1992)
Wanneer: circa 1975-1979
Afmetingen: 2 meter hoog, 3 meter breed
Materiaal: Chamotte, verf, hout

Deze kerststal doet denken aan een retabel voor een hoogaltaar, waarbij de deurtjes slechts op hoogtijdagen opengaan. Zo ook in dit geval. In gesloten toestand is alleen een adventskrans te zien, waarmee kunstenaar Gerard Héman inspeelt op thema's als hoop en verwachting die bij de adventstijd horen. Als het eenmaal Kerst is gaan de deurtjes open en is de verwondering voor de toeschouwer compleet. Aan de binnenkant blijkt het kerstverhaal in allerlei kleine scènes verteld te worden in een atypische setting; een naaldbomenbos dat krioelt van de dieren en engeltjes en waar het Kindje Jezus in een soort grot bij een watermolen geboren wordt. Héman toont zich hier meester van de details. Voor de centrale voorstelling zwemmen in een vijvertje allerlei vissen. En wat te denken van de kat, salamander, slak, vogel, egel en konijn die samen de Koning komen aanbidden? Daarboven is een prachtige sliert engelen te zien die al musicerend zo de hemel uit lijken te komen roetsjen. Onder hen is de blijdschap van de herders af te zien. Ze dansen en springen en gooien hun hoed in de lucht. Zelfs hun schaapjes en herdershond staan op hun achterpoten of rollen door het gras. Er zijn ook nog andere verrassende details. Rechts onder kunnen we door het openstaande raam meegluren bij een ongewone annunciatie. Hier kondigt de engel de geboorte niet aan Maria aan. De engel zit hier heel intiem aan het voeteneinde van het bed van een klein kind, op de achtergrond gadeslagen door zijn vertederde moeder met broertje of zusje op de arm. Het menselijke aspect is ook zichtbaar rechts bovenin waar we de drie Koningen gebogen zien over een landkaart, die op de grond ligt en een helpende hand lijken te krijgen van een engel die aan hen verschijnt. Er zitten twee details in die specifiek gerelateerd zijn aan de (opdrachtgever van de) kerk en die alleen voor de goede verstaander zichtbaar zijn. Namelijk in de scène links onder waar we door een openstaande deur getuige zijn van de Verkondiging van de geboorte aan de herders. Een jongetje houdt een emmer vast en lijkt te schrikken van de engel, die plotseling in hun midden is. Ook zijn twee herbergiers te zien. De witharige verbeeldt pastoor Nijman, de toenmalige pastoor van de kerk en opdrachtgever van de kerststal. Rechts in een kleine nis bekijken de Heilige Franciscus en een jongetje, gekleed in geel T-shirt en korte broek (met een kikker op de hand), van om een hoekje de geboortescène. Vermoedelijk is het jongetje de zoon van de toenmalige koster van de Bartholomeuskerk. Gerard Héman werd in 1914 geboren in Duisburg en verhuisde later naar Schiebroek. Hij was al jong bezig met houtsnijden en werd beïnvloed door de Duitse barokke volkskunst. In Rotterdam doorliep hij de kunstacademie. Hij was van huis uit Rooms-Katholiek en heeft veel religieuze voorstellingen gemaakt en wel 80 keer een Maria met Kind. Andere kerken in het Bisdom Rotterdam waar werk van Héman te zien is: Willibrordus in Bergschenhoek, Adelbertus in Delft, Liduïna in Hilligersberg, Petrus Banden in Roelofarendsveen, Nicolaas in Zoetermeer.

Met dank aan: Ingrid Henkemans, Erfgoed specialist Museum Catharijneconvent

Foto's: Bisdom Rotterdam.

Voor meer afbeeldingen zie:

<https://www.bisdomrotterdam.nl/documents/saved/h9478b460715171a70d037a7837bd91b4.pdf>

Waar: **Voorschoten (ZH)**, H. Laurentius en Moeder Gods Kerk
Wat: Muurschildering
Wie:
Wanneer:
Afmetingen:
Materiaal:

- Annunciatie

Foto: www.kerkfotografie.nl

Waar: **Voorschoten (ZH)**, H. Laurentius en Moeder Gods Kerk

Wat: Raam boven altaar

Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal: Glas in lood

Voorstelling:

- Aanbidding door de Koningen

Foto: P.M. Diemer

Waar: **Voorschoten (ZH)**, H. Laurentius en Moeder Gods Kerk

Wat: Altaar

Wie:

Wanneer:

Afmetingen:

Materiaal: Hout

Voorstelling:

- Verloving Maria en Jozef, Annunciatie, geboorte, en doop Jezus

Foto's: P.M. Diemer

